

билан кимматлидир. Жисмоний машқлардаги нафосатни, эстетик моҳиятни, гуманистик, альтруистик максадни ёшлар онгига сингдириш эса узлуксиз таълимни перманенттизимга айлантиришни тақозо этади. Мактабгача таълим эса ушбу перманент тизимнинг бошланғич босқичи ундаги жисмоний тарбияни ташкил этиш эса соғлом, баркамол авлодни вояга етказишнинг тамал тошидир.

Адабиётлар

1. Ҳалқ сўзи. 2019, 6 август. www.xs.uz.
2. Ўзбекистон Республикасининг Қонуни. “Таълим тўғрисида”. // Маърифат, 1997, 1-октябрь.
3. Бошланғич таълим давлат стандарти. // “Бошланғич таълим”, 1998, №6.
4. Мактабгача ёшдаги болаларнинг умумий ва кенгайтирилган жисмоний тарбия дастури. Муаллиф-чиловчилар: К.Маҳкамжонов, Ф.Насриддинов, Л.Семёнова, М.Исмоилова, Ш.Мирзамахмудов. -Тошкент: ХТБ, РТМ, 1994.
5. Вильчковский Э.С.Физическая культура детей дошкольноговозраста. 2-изд. -Киев: 1999.
6. Доскин В.А. Растём здоровыми. -М.: 2002.
7. Абу Али ибн Сино. Мен англаган дунё. -Тошкент: “Sharq”, 2015.
8. Баранов А.А., Кучма В.Р., Скоблина Н.А.Физическое развитие детей и подростков на рубеже тысячелетий. -М.: 2008.
9. Губа В.П., Морозов О.С., Парфененков В.В. Научно-практические и методические основы физического воспитания детей. -М.: 2008.
10. Дистерверг А. Избранные педагогические сочинения. -М.: 1956.
11. Руссо Ж.Ж. Педагогические сочинения. В 2-хт. Т.1.-М.: 1981.
12. Учинчи мингйилликнинг боласи. -Тошкент: 2002.

РЕЗЮМЕ

Мақолада мактабгача таълим тизимида жисмоний тарбияни ташкил этишнинг ўзига хос имманент хусусиятлари боғча болалари морфофункционал ва психофизиологик хусусиятлари, жисмоний машқларни бажариш пайтида уларни ҳисобга олиш усуллари очиқ берилди. Боғча болаларида жисмоний машқларга қизиқиш уйғотишга оид педагогик тавсиялар, уларни қўллашга оид фикрлар билдирилади.

РЕЗЮМЕ

В статье раскрываются особенности и имманентные свойства физического воспитания в системе дошкольного образования, а также морфофункциональные и психофизиологические особенности воспитанников учреждений дошкольного образования. Предлагаются методические рекомендации по формированию интереса у дошкольников к физическим упражнениям.

SUMMARY

The article reveals the features and immanent properties of physical education in the system of preschool education, as well as the morphofunctional and psychophysiological features of pupils of pre-school educational institutions. Methodological recommendations on the formation of interests of preschool children to physical exercises are offered.

ТЕХНОЛОГИК ТАЪЛИМ ЙЎНАЛИШИ ЎҚУВ ЖАРАЁНЛАРИДА АХБОРОТ - КОММУНИКАЦИЯ ТЕХНОЛОГИЯЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ

З.Д.Расулова - таянч докторант

Бухоро давлат университети

Таянч сўзлар: ахборот - коммуникация технологиялари, дастурий восита, коммуникатив малака, касбий омилкорлик.

Ключевые слова: информационно-коммуникационные технологии, программное обеспечение, коммуникативная квалификация, профессиональная продуктивность.

Key words: information and communication technologies, software, communicative qualification, professional productivity.

Республикамызда узлуксиз таълим тизимининг ислоҳ қилиниши, янги таълим стандартлари асосида таълим ва тарбия жараёни қайта ташкил этишга, талаба-ларнинг билим, кўникма ва малакаларини ривож-лантиришга асосланган ахборот технологияларининг ўрни кундан кунга ортиб бормокда.

Бугунги кунда таълимни ҳаётимизнинг ажралмас қисмига айланиб бораётган ахборот коммуникация технологияларисиз тасаввур этиб бўлмайди. Республикамызда барча таълим жараёнларида ахборот коммуникация технологияларини қўллаш бўйича жуда кўп кенг қўламли ишлар олиб борилмокда. Шу қаторда олий таълим Технология йўналишларида ҳам ахборот технологияларидан фойдаланиш, дарс жараёнларини самарали ташкил этишда муҳим ўрин тутмокда десак муболаға бўлмайди.

Ахборотлаштириш жараёни исталган соҳани тўдан ўзгартириш имкониятига эга. Бундай шароитда таълим оловчи ҳар бир шахснинг баркамоллик қobiliяти рўёбга чиқади. Чунки керакли ахборотни ўз вақтида олиши ва улардан тўғри ва оқилона фойдалана олиши инсонни ижтимоий жиҳатдан ривожланишига сабаб бўлади [1].

Технология йўналиши дарс жараёнларида ахборот – коммуникация технологияларидан фойдаланиш талабаларга қуйидаги малака талабларини қўяди.

- фаннинг замонавий ютуқлари, педагогик технологиялардан фойдаланиш, дарсни ўқув-тарбиявий жараён қонуниятлари асосида ташкил этиш, таълим оловчиларнинг қизиқишлари, лаёқати ва талабларини ҳисобга олиш асосида улар томонидан билимларнинг пухта ўзлаштирилиши учун зарур шароитларни яратиш;

- таълим оловчиларнинг кўникмаларини ривожлантириш жараёни фаоллаштириш, ўқув-тарбия жараёнларининг барча босқичларини мақсадли амалга ошириш;

- зарур билим, кўникма ва малакалар, фикрлаш қobiliятларини шакллантириш, тафаккурларини ўстириб бориш эҳтиёжини юзага келтириш, ҳар бир дарсни ташхис этиш, педагогик жиҳатдан башоратлаш ва пухта лойиҳалаштириш;

- ҳар бир дарснинг таълимий вазифаларини аниқ белгилаш, дарсни ахборотлар билан бойитиш, ижтимоий ва шахсий эҳтиёжларни ҳисобга олиш билан мазмунини оптималлаштириш, идрок этиш ва ўзлаштиришнинг энг янги технологияларини қўллаш, турли хилдаги шакл, метод ва воситалардан мос равишда фойдаланиш;

- илғор тажрибалар асосида таълим оловчиларнинг мустақил фаолиятларини ташкил этишнинг ноанъанавий шаклларида фойдаланиш, назорат ва бошқарувни амалга ошириш, дарсни маҳорат билан ўтказишни таъминлаш;

- талабалар онгида миллийликни акс эттириш, ахлокий сифатлар (ватанпарварлик, тиришқоқлик, тартиблилик, касбий омилкорлик, масъулиятлилик, интизомлилик, мустақиллик, толерантлик ва бошқалар)ни шакллантириш;

- талабаларда ахборот билан ишлаш маҳоратини шакллантириш;

- коммуникатив қobiliятларини ривожлантириш;

- таълим оловчиларнинг ўзлаштириш имкони даражасидаги етарли миқдорда ахборот билан таъминлаш;

- талабаларда тадқиқотчилик маҳоратини, оптимал қарорлар қабул қилиш маҳоратини шакллантириш, таълим-тарбия шакл, метод ва воситаларни, ҳамда таълим технологияларини оқилона танлаш ва самарали қўллаш;

- таълим талабаларнинг ўзлаштирилаётган ўқув дастурлари билан боғлиқликдаги билиш имкониятлари, эҳтиёжлари ва муваффақиятларини ўрганиш ва олинган натижалар асосида таълим, тарбия ва ривожланишнинг индивидуал йўналишларини лойиҳалаштириш;

- таълим ва тарбия жараёнини таълим олувчиларнинг ёш ҳамда психофизиологик хусусиятларига, шу жумладан уларнинг таълимий эҳтиёжларига мос келувчи педагогик технологиялардан фойдаланган ҳолда ташкил этиш;

- талабаларларнинг касбий эҳтиёжлари ҳамда имкониятларини ўрганиш ва таҳлил қилиш ҳамда олинган натижалар асосида индивидуал методик қўллаб-қувватлаш тизимини лойиҳалаштириш;

- талабаларнинг ҳамкорликдаги методик фаолияти натижаларини амалда қўлланишини тадқиқ этиш, ташкил этиш ва баҳолаш;

- таълимий дастурларни ва таълим олувчиларнинг индивидуаллигини ривожлантириш йўллари лойиҳалаштириш;

- таълим-тарбиянинг дидактик мақсад ва вазифаларини амалга оширишга қулай ўқув объектини танлаш;

- ахборот технологиялари ёрдамида автоматлашган ўқув ва назорат дастури ва режалари мазмунини тезкорлик билан ўзлаштириш.

Ҳозирги кунда технологик таълим йўналиши талабаларини тайёрлашда замонавий ахборот технологиялари ва уларни таълимга жорий этиш тажрибаларидан фойдаланиб, талабалар билимини мунтазам равишда ошириб бориш ва бунда самарали инновацион услубларни ўзлаштириб, уларни амалиётга жорий қилишимиз лозим. Бу борада замонавий-ижодкор ўқитувчи олдига қуйидаги вазифаларни мақсадга мувофиқ ҳал қилиб олиши керак:

таълим-тарбиянинг шакллари ҳамда услублари ва уларга инновацион услубларни қўллаш имкониятлари мавжудлигини баҳолай билиш;

талабалардаги ўзлаштириш даражаларини аниқлаш ва унинг мониторингини олиб бориш учун мезонлар ҳамда билим, малакаларнинг эгалланиш сифатини ҳолисона баҳолаш учун тест топшириқларини тайёрлаш;

бўлажак технология таълими ўқитувчиларини тайёрлашда ўрганиладиган фанлар бўйича мақсадлар кетма-кетлигини аниқлаб, ундаги охириги мақсадга эришиш учун ҳаракатчан моделларни қўллаш олиш кабилардир.

Технологик таълим йўналишлари сервис хизмати дарс жараёнида ўтилган мавзуларни такрорлаш ва мустақамлаш, янги билимлар баёни, амалий машғулоти ишларини бевосита ахборот технологиялари ёрдамида қисман ёки бутунлай амалга ошириш имконияти мавжуд. Бунинг учун эса бир неча компьютер дастурларидан фойдаланиш кўникмаси озгина вақт ва кунт талаб этади ҳолос. Шу йўл билан ўқитувчи энг катта мақсадга эришади, талабаларга сифатли таълим беради ва уларга етарлича касб-хунар сирларини ўргатади. Тадқиқотимиз жараёнида технологик йўналиши сервис хизмати дарс жараёнини компьютер дастурларидан фойдаланиб, мавзунинг электрон дарс ишланмаси ишлаб чиқилган ҳамда амалиётга жорий қилинган. Ушбу ишлаб чиқилган электрон дарс ишланмани дарс жараёнида қўллаганимизда таълим мазмунининг белгиланган мақсадига эришиш натижаси қафолатланган.



Бундай лойиҳани амалга ошириш ҳамда қўллаш авваламбор вақт унумдорлигини ошириш, мавзунини ҳам назарий, ҳам амалий жиҳатдан мукаммал лойиҳалаш, бир вақтнинг узида ҳам кўриш, ҳам эшитиш орқали олдингиларни такрорлаш, мукаммал қайта мустақамлаш, янги мавзунини назарий ва амалий жиҳатдан пухта ва лўнда ўзлаштириш, кўпроқ талабаларни ижодий ҳамфикрликка жалб қилиш имкониятини яратади. Электрон дарс ишланманинг афзаллик жиҳатларидан яна бири таълим олувчиларнинг амалий машғулоти жараёнидаги фаоллигини ошириш, бунда ҳар бир бажариладиган технологик операцияларни кўриб бажариш талабаларнинг амалий кўникмаларини ривожлантирибгина қолмай, уни мустақил фаолият жараёнида бажара олиш қобилиятларини шакллантириб боради.

Технологик таълим йўналишининг сервис хизматида талабалар барча кас-хунар сирларини хусусан тикиш-бичишнинг техник жараёнларини, озиқ-овқатлар тайёрлашнинг технологик жараёнларини электрон ишланмалар асосида ҳам кўриб, ҳам эшитиб, ҳам бажариб етарлича билим, кўникма ва малакаларни эгаллайдилар.

Бундан ташқари электрон дарс ишланмани яратишда ҳам дарсни педагогик жиҳатдан мақсадли ташкил қилиш таълимнинг ноанъанавий усулларида фойдаланиш ҳам муҳим аҳамият касб этади.

«Ноанъанавий ўқитиш усулларида фойдаланишдан мақсад, унинг афзалликлари, дарснинг самарадорлигини ошириш тамойиллари нимадан иборат?» деган саволга қуйидагича жавоб бериш мумкин:

1. Мустақил фикрлашни ўргатади.
2. Кўп тармоқли.
3. Содда ва осон.
4. Билимни оширади.
5. Вақтдан ютилади.
6. Қизиқарли ўтади.
7. Дарснинг самарадорлигини оширади.
8. Дунёқарашни кенгайтиради.
9. Тафаккурни ривожлантиради.
10. Талабаларнинг диққат-эътиборини тортади.
11. Ҳар бир талаба билан индивидуал муносабатда бўлишни таъминлайди.
12. Хотирани кучайтиради.
13. Изланишга ундайди.
14. Талабаларни ўз устида ишлашга ўргатади [2].

Бундай ўқитишдан кўзланган мақсад бу давлат таълим стандартлари асосида талабаларнинг билим, кўникмаларини тўғри ва оқилона ўзлаштириш имкониятини яратишдан иборат. Демак ахборот технологиялари асосида талабаларнинг ижодкорлик фазилатини шакллантиришда уларнинг бажариши лозим бўлган вазифаларида қуйидаги талабаларни инобатга олиш лозим:

Билим олиш – асосий далилларни қидириш ва топиш, хотирада сақлай олиш, тавсифлаш, қайта жонлантириш, номини айтиш, изланиш, тузилишини билиш ва кўрсатиш кабилар орқали амалга ошади.

Тушуниш – қайта сўзлаш, моҳиятини тушуниш, тушунтириш, тасвирлаш ва бошқа усулда ҳамда бошқа сўзлар билан таърифлай олиш натижасида эришилади.

Ишлатиш (қўллаш) – олинган билимни бошқа шароитларда қўллаш (ишлатиш, ечиш, тажриба ўтказиш, қўллаш, кузатиш, олдиндан башорат қилиш, бирор-бир муаммони ҳал қилиш)ни ўз ичига қамраб олади.

Таҳлил (анализ) – тушунчалар орасидаги асосий муносабатларни аниқлаш ва уларнинг моҳиятини тушуниш, соҳа материалини (билим, ҳодиса, машина, маълумот) ташкил этувчиларга (таркибий қисмларга) бўлиб чиқиш ва уларнинг ҳар бирининг вазифасини тушуниб олиш [3,4].

Оддийдан мураккабга ва мураккабдан оддийга йўналишида таҳлил қила олиш (қисмлар орасидаги муносабатларни аниқлаш, бир-бирига улаш, бирлаштириш, бўлиб чиқиш, туркумларга ажратиш, гуруҳларга ажратиш, умумий қонуниятларни топиш, тоифаларга бўлиб чиқиш).

Синтез – янги нарсани (билим, предмет, машинани) унинг бир қанча қисмларидан (бўлақларидан) уларнинг хоссаларидан фойдаланган ҳолда ташкил қилиш (тузиш, конструкция йиғиш, комбинациялаш, янги фикр яратиш, янги фаразларни таклиф қилиш), уларни синашни амалга ошириш ва натижа асосида янгиларини мавжудларига рақобатчи сифатида ишлаб чиқиш.

Адабиётлар

1. Фан ва таълимда ахборот-коммуникация технологиялари: Республика илмий-амалий конференцияси маърузалар тўплами. – Т.: ТАТУ.
2. Толипов Ў.Қ., Усмонбоев С.А. Педагогик технологияларнинг татбиқий асослари. Ўқув қўлланма. – Т.: «Фан ва технология», 2006.
3. Мавлонова Р. Педагогика дарслиги. – Т.: «Ўқитувчи», 2008. 215-б.
4. Расулова З.Д. Меҳнат таълими фанини инновацион таълим технологиялари асосида ўқитиш педагогик муаммо сифатида. Педагогик маҳорат. 2019, 1-сон, 36-38-б.

Мақолада ахборот - коммуникация технологиялари асосида Технологик таълими йўналишлари дарс жараёнларини самарали ташкил этишнинг назарий жиҳатлари келтирилган. Сервис хизмати фани мавзуси мисолида электрон дарс ишланма амалий жиҳатдан ишлаб чиқилган.

РЕЗЮМЕ

РЕЗЮМЕ

В статье приведены теоретические аспекты эффективной организации процесса преподавания предмета с использованием информационно-коммуникационных технологий по направлению «Технология». На примере предмета «Сервисное обслуживание» с практической стороны разработан конспект урока.

SUMMARY

The article describes the theoretical aspects of effective organization of the process of teaching a subject using information and communication technologies in the direction «Technology». On the example of the subject «Service» from the practical point of view, a lesson summary has been developed.

МУСИҚАНИНГ ТАРБИЯВИЙ АҲАМИЯТИ ВА ЎЗБЕК МУМТОЗ МУСИҚА САНЪАТИ

С.Романова - педагогика фанлари номзоди

Ажиниёз номидаги Нукус давлат педагогика институти

Таянч сўзлар: мумтоз мусиқа, ижод, педагогик фаолият, мусикий қобилият, дикция, асардаги алоҳида кочиришлар, безак, унли товуш.

Ключевые слова: классическая музыка, творчество, педагогическая деятельность, музыкальная способность, дикция, особенности отступления в произведениях, мелизмы, гласные звуки.

Key words: classical music, creative activity, pedagogical activity, musical ability, diction, particularities retreat in product, melizms, vowel sounds.

Мусиқа санъати инсон руҳияти ҳамда ижтимоий воқеликлар ҳолатини ифода этувчи восита, шунингдек, идрок этишнинг ўзига хос шакли ҳисобланади. Мусиқа асарини яратишда ижодкор муайян образлар воситасида юксак инсоний сифатларни ёритади. Мусиқа ва қўшиқларда табиат манзаралари, инсонларга хос хусусиятлар, ижтимоий муносабатлар, ижобий психологик ҳолатлар – хурсандчилик ёки аксинча, салбий ҳолат – ғам-алам, истироб, тушкунлик каби ҳодисалар ифодаланади.

Мусиқанинг тарбиявий аҳамияти шундаки, улар кишиларнинг онгини ўстириш, иродавий сифатларини ривожлантириш, ҳиссиётини бойитишга эмоционал таъсирини кўрсатади. Талабалар даврида гўзалликни тушуниш, мусиқий асарлардаги кайфият, ҳис-ҳаяжон, воқеликнинг мазмунини англаш онгли кечади. Мумтоз мусиқа асарлари воситасида талабаларда бадиий дидни шакллантириш энг аввало, асарнинг мусиқий матнини идрок этиш, оҳанг тузилиши, товушлар ранг-баранглигини ҳис қилишдан бошланади.

Оҳанглар таъсирида инсон руҳиятида муайян психологик ҳодисалар рўй бериб, ижобий ва салбий

кайфиятларни юзага келтиради. Шунини алоҳида таъкидлаш лозимки, мумтоз асарлар инсон руҳиятида энг нозик ҳисларни юзага келишига таъсир этади. Юксак маҳорат билан билан юзро этилувчи мумтоз асарларнинг барчаси инсонда кўтаринки кайфиятни ҳосил қилади. Мумтоз асарларни доимий равишда ўрганиб бориш бўлажак мусиқа ўқитувчиларида ҳақиқий санъат асарларининг кийматини тўғри баҳолаш кўникмаларини шакллантиради, бадиий савияси паст бўлган, мазмунсиз куй ва қўшиқларни тинглаш учун вақтни сарфлашнинг олдини олишга уринганлар.

Шунини ёддан чиқармаслик лозимки, бўлажак мусиқа ўқитувчиларида бадиий дид мусиқий асарларнинг бадиий киймати ва ижро даражасини баҳолай олиш кўникмасига эғалиқдангина намоён бўлмай, уларни юксак маҳорат билан ижро эта олишларида ҳам намоён бўлади.

Мусиқий асарлардаги жозибани идрок этишда унинг ташқи мезонлари, хусусан, шакл тузилишидан хабардор бўлиш талаб этилади. Масалан, оддий куплетли қўшиқлардаги жозоба, энг аввало, унинг шеърый матни